

En la detinguda i ben informada enq. de l'*Onom. Cat.*, jo mateix, l'any 1954, vaig poder-hi veure encara algunes ruïnes al cim del turonet: amb la guia de l'amic i savi malgratenc, Josep Carlat i Català. Avui el record del castell s'ha dissipat, i queda només l'espectacle imponent de la grossa població, enriquida per la pesca, i el comerç; i més, d'ençà que s'hi féu, fa uns 100 anys, l'estació del ferrocarril de Bna. a Girona i la frontera. Aquest oblit ha donat peu a nombrosos aficionats a l'anàlisi dels NLL, per cercar al nom de *Malgrat* (aquest i els altres), tota mena d'imaginatives explicacions anecdòtiques.

Però el nom de la població és ben secundari i fou només el del castell, un modest castellet. S'hi havia anat fent al voltant un poc de caseriu (una «popula»), amb capelleta i tot, que consta per primera vegada l'a. 1532: «*Sancti Antonii in popula de Malgrat*», depenent naturalment de Palafoolls, com consta en el doc.: «parrochia Sancti Genesii de Palafoolls» (Monsalv. XVIII, 169). Després se'n continua dient «*Vilanova de Palafoolls*» (dades de 1196, 1239, 1244 etc.).

Però rares vegades torna a sortir el nom *Malgrat*: encara el 1373, *En Guillem de Palafoolls*, dóna les franquícies escrites «als que poblaran nostra *Vilanova de Palafoolls*» situada dins el terme del castell «prop de la punta» (deu voler dir a l'extrem del terme): pergami perdut, però reproduït de còpies fidedignes per Font Rius (*C.d.p.* § 378). El nom del castellet no s'estengué a la «pobla» i no es generalitzà fins molt més tard. Encara no figura enlloc en el cens de 1359 (*CoDoACA*, XII, 1-115) amb tot i que no hi manquen Tossa, Lloret, Blanes, Montnegre, Caldes d'Estrac etc. (si no hi són St. Pol, Calella i Pineda és perquè eren de poderosos senyors peculiars, en especial el ric cenobi de Sant Pol de Mar).

2) Poblet de Segarra, agr. a La Prenyanosa, prop de *Cervera*. Damunt el poble hi ha les restes de l'antic castell de *Malgrat* (*Enci. Cat.*).

Pron. pop. mālgrāt (Casac. 1920), a Freixenet; també Coromines.

MENC. ANT. 1151: Malgrad (Kehr, *Papsturk*, p. 329); 1177: Poncii Bernardi de *Malgrat*, prioris Ste. Crucis, i 1196: Bernardi de *Malgrad* (*Cart. de Poblet*, pp. 192 i 152); 1279: «Bn. Mulner, habitator de *Malgrat* prope Cervarie»; 1359: *Malgrat* (*CoDoACA* XII, 53). Un *Guillem de Malgrad* que el 1039 atorga c. de p. als habitants de Vallverd (Font Rius, *C.d.p.*, II, 671-677); com que es deu tractar del *Vallverd*, agr. a Ivars, en el Pla d'Urgell, el nom d'aquest senyor deu venir del (2), que és el que té més a prop (a una vintena de k.).

3) Llogaret del te. de Noves de Segre, que pertany al Vescomtat de Castellbò, segons l'*Enc. Cat.*, que el troba bastant despoblat. ²

MENC. ANT. 1078: Castell de Malo Grat, que Balari troba en un doc. (citad en *Orig.*), ha de ser aquest (no pas el (2), puix que consta del Comtat d'Urgell, i Marca de Berga, perquè el (2) era del bisbat i antic comtat d'Urgell (*Soc. Cult. Urg.* 1986); 1244: A. de *Malgrad*, (P. Pujol, *Docs. Vg. Urg.*, 19).

4) Lloc antic prop de Rubí, 1138, donació de «una pecia terre --- cum ipsa olivaria --- in loco q. dic. *Malgrad*» (*Cart. St. Cugat* III, 110).

5) 1195: l'abat de St. Cugat permuta amb Guillem de La Granada un alodio de *Malgrat*, que afronta amb el castell de *Malum Consilium* (cf. s.v. *Consell*) a prop d'Olèrdola, i d'altra banda amb el «mansum de Curtilio» (*Cart. St. Cugat*, III, 138).

Es tracta, doncs, d'un NL més descabdellat a Catalunya que enlloc. També n'hi hagué, però, alguns casos en terra forastera, sobretot a França, terres d'Oc, *Malgrat* agre. a Thirzac, dept. de Cantal [1607]: Amé, *Di. Top*) ³

ETIM. Ja l'he establerta repetidament en els meus treballs (art. *Palafoolls* infra, i *DECat.* IV, 202a39,34ss.; VI, 465a-58-b19 i altres passatges). És un dels nombrosos noms de castell, de significat gloriejant, reptador, desafiador: «*Malgrat* de tots els meus rivals, del Rei i tot», aquest castell es té i es tindrà per MI, per damunt de tot, malgrat de tothom. Com tants noms de castells gloriosos, vantadors, que hem anat estudiant i establint: *Mont-argull*, *Mont-esquiou* (o els 8 occitans, *Montesquieu*, *-esquiou*), *Blancafort* (i fr. *Blanquefort* < *Blanco-Forte*, veg. aquest article). *Cuiquespés* en un doc. (del S. XI?) de Solsona (llegit en aquell arxiu) o sigui «a qui és que pesi» (*DECat.* s.v. *pesar*); i expressió també productiva per tot França: *Quicampoix*, sengles castells i mun. dels depts. Oise, i Seine-Inf., un altre *Quicampoix* al dept. Oise. Amb propagació de la nasal de *Quicampoix* (cita Nègre, *Top. Gén. Fr.*, 1991, n. 25155-6?), evident resultat del fr. ant. «qui qu'en pois» 'pesi a qui pesi'. I Madoz cita un *Aunque-os-pese*, castell arruïnat al S. de Sotalvo, prov. d'Àvila.

Paral·lels de sobres i pertot, que comproven aquesta evident etimologia.

No ignorem que se n'ha cercat una altra, amb mil històries inventades. Seria compost de MAL però amb GRADUS 'grau, graó'. Per què un graó o grau d'olent? (aquí una sèrie d'històries o historietes, imaginatives).⁴ Ja la fonètica s'hi oposa rotundament. Mai, ni enlloc, una -D- intervocàlica, en venir a final ha pogut donar -t en la nostra fonètica: el resultat *u* és constant, inexcusablement mancat d'excepcions: la -D- es féu fínicativa ja en el nostre llatí tardà, i -ð es vocalitzà en *u*: GRADUS > *grau*, RADIT > *rau*, HEREDEM > *hereu*, NIDUM > *niu*, VIDET > *veu*, SEDEM > *sèu*, LAUDEM > *lòu*, etc. etc.⁵

Si Moreu Rey (no gaire estrany: recordem que